στεγασμό του. Τον πρώτο χρόνο στεγάστηκε στην οικία του Ιωάννου Πιερίδη και έπειτα σε ιδιωτική κατοικία μέχρι που ο Κωνσταντίνος Ζαχαριάδης ως μεγάλος ευεργέτης ο οποίος με τη βοήθειά του ιδρύθηκε το Εμπορικό Λύκειο το 1914.Την οικονομική του συντήρηση ανέλαβαν από κοινού η Μονή Αγίου Γεωργίου Κοντού, η εκκλησία Αγίου Λαζάρου,η Μονή Κύκκου, η Ελληνική Δημοκρατία, η Κυπριακή Αδελφότητα Αλεξάνδρειας, η Σχολική Εφορεία και ο Δήμος της πόλης. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το 1914 η ελληνική δημοκρατία το αναγνώρισε ως ισότιμο με τις υπόλοιπες εμπορικές σχολές. Πρώτος Διευθυντής του εμπορικού λυκείου διορίστηκε ο άγγλος Charles Henri Redard, ενώ πρώτος Έλληνας Λυκειάρχης το 1913 ο Κυριάκος Στεφανίδης από τη Θράκη.[48] Με τη βοήθειά του κτίστηκε κοντά στην Αποστολίδειον Σχολή το Ζαχαριάδειον Λύκειο, τα εγκαίνια του οποίου έγιναν τον Μάρτιο του 1914.

Τα δύο κτήρια Αποστολίδειο και Ζαχαριάδειο από άλλη οπτική γωνία.

αρχείο Π.Λ.Λ.

<u>Ιεροδιδασκαλείον Λάρνακος</u>

Επί Αγγλοκρατίας έγιναν δύο προσπάθειες για ίδρυση Ιερατικής Σχολής[49]οι οποίες όμως δεν καρποφόρησαν. Στη δεύτερη προσπάθεια που χρονολογείται το 1907 και που προσέκρουσε στα αντικειμενικά προβλήματα της διαμάχης των δύο αντιμαχόμενων παρατάξεων για εκλογή αρχιεπισκόπου. Είχε υποδειχθεί ως χώρος στέγασης της σχολής, τα κτήρια που περιέβαλλαν τον ναό της Αγίας Παρασκευής έξω από τη Λευκωσία. Έτσι λοιπόν, η Ιερά Σύνοδος μετά τη σύστασή της σε σώμα και αφού ηρέμησαν τα πάθη, θέλησε να δείξει έργο και σε συνεδρίασή της τον Μάρτιο του 1910 αποφάσισε ανάμεσα σε άλλα την ίδρυση Ιεροδιδασκαλείου, το

---

[48]Ίκαρος Πετρίδης, *Κίτιον- Λάρνακα- Σκάλα: Πόλις η πρώτη,* Εκδόσεις Δήμου Λάρνακας, Λάρνακα 2013, σελ.85-86

[49]Κωστής Κοκκινόφτας, *το Παγκύπριο Ιεροδιδασκαλείο,* εφ. Πολίτης, Λευκωσία,30/9/2001

οποίο ως κύριο σκοπό θα είχε τη μόρφωση του κλήρου. Στη συνέχεια ενημερώνει ότι θα λειτουργούσε υπό το καθεστώς νομικού προσώπου και ότι θα διατελούσε κάτω από την εποπτεία της Ιεράς Συνόδου. Οι σπουδαστές του θα ήταν οικότροφοι και τα έξοδα επισκευής και κατάλληλης διαμόρφωσης του χώρου θα εξευρίσκονταν από γενικό έρανο που θα διεξήγαγε η αρχιεπισκοπή. Ως μόνιμα έσοδα του Ιεροδιδασκαλείου, η απόφαση καθόριζε τα εξής: τα τακτικά επιδόματα των μητροπόλεων από γάμους, τα τακτικά επιδόματα από τις μονές, την κυβερνητική χορηγία, τις τακτικές και έκτακτες εισφορές σωματείων και ιδιωτών και τα δίδακτρα των σπουδαστών.

Ο Μελέτιος, βλέποντας την όλη προσπάθεια να οδηγείται σε ναυάγιο λόγω οικονομικών αδυναμιών και του γεγονότος ότι ο αρχιεπίσκοπος δεν του απαντά σε αίτημά του για να γίνει η σχολή στη Λάρνακα, προχωρεί μόνος του και λειτουργεί το Ιεροδιδασκαλείο στην πόλη του Ζήνωνα, στεγάζοντάς το προσωρινά στην Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου του Κοντού. Αυτό ήταν και η κύρια αιτία της διαμάχης των δύο Ιεραρχών.[50] Έτσι ο Μελέτιος, αφού εξασφάλισε τις εγκαταστάσεις της Ιεράς Μονής Αγίου Γεωργίου ως προσωρινό χώρο στέγασης της σχολής, εξέδωσε εγκύκλιο στις 9 Αυγούστου 1910[51], καλώντας τους ενδιαφερόμενους να αποταθούν για εγγραφές το αργότερο μέχρι την 8η Σεπτεμβρίου. Οι σπουδαστές έπρεπε να διαμένουν εντός της Μονής και θα πλήρωναν δέκα αγγλικές λίρες ετησίως για δίδακτρα, διατροφή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, αν εγγράφονταν ως ιδιώτες, και οκτώ λίρες αν ήταν υπότροφοι κοινοτήτων, μονών ή άλλων εκκλησιαστικών αρχών. Στη συνέχεια εξασφάλισε το αναγκαίο διδακτικό προσωπικό και εξέδωσε τον κανονισμό που αφορούσε τη λειτουργία του Ιεροδιδασκαλείου, απόσπασμα του οποίου δημοσίευσε ο *Εκκλησιαστικός Κήρυκας* το 1911[52]. Με βάση τους κανονισμούς λειτουργίας φαίνεται καθαρά πως δινόταν μεγάλη σημασία στη γενική μόρφωση των σπουδαστών αλλά και στη θρησκευτική τους διαπαιδαγώγηση.

Τα μαθήματα που διδάσκονταν ήταν τα Θρησκευτικά, τα Ελληνικά, Παιδαγωγικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Μαθηματικά, Φυσικά, Γεωπονικά και Τεχνικά. Γίνεται φανερό από τα πιο πάνω διδασκόμενα μαθήματα πως το αναλυτικό πρόγραμμα δεν αποσκοπούσε μόνο στον καταρτισμό μορφωμένων ιερέων αλλά και ανθρώπων με μια σφαιρική μόρφωση. Ο έντονος ανταγωνισμός που αναπτύχθηκε στη συνέχεια με το Παγκύπριο Ιεροδιδασκαλείο ανάγκαζε τη διεύθυνση του σχολείου να τροποποιεί τα μαθήματα αναλόγως. Εξαιτίας του γεγονότος ότι οι δάσκαλοι αντιμετώπιζαν πρόβλημα επαγγελματικής αποκατάστασης, το Ιεροδιδασκαλείο μπήκε στο στόχαστρο ως υπεύθυνο γι' αυτή την κατάσταση και αυτό γιατί, ενώ η δημιουργία του Ιεροδιδασκαλείου είχε ως στόχο τη μόρφωση του κλήρου, στο τέλος ελάχιστοι από τους σπουδαστές ακολουθούσαν την ιεροσύνη. Η αλήθεια είναι ότι το

---

[50]Σώτος Σιάλαρος, Το *Παγκύπριο Ιεροδιδασκαλείο 1910-1932,* Λάρνακα 2004, σελ.7-8

[51] *Νέον Έθνος*, Λάρνακα 27-8-1910

[52]*Εκκλησιαστικός Κήρυξ*, τεύχος ΙΒ', Λάρνακα 1911, σελ.386-388

Ιεροδιδασκαλείο δεν υστερούσε ποιοτικά από τα άλλα εκπαιδευτήρια αλλά οι χαμηλές απολαβές των ιερωμένων της εποχής σε συνδυασμό με τις καλύτερες συνθήκες αμοιβής των δασκάλων έσπρωχνε τους νέους να επιλέγουν το διδασκαλικό επάγγελμα.

Η Ιερά Σύνοδος του 1910 μετά την εκλογή του Αρχιμανδρίτη Ιάκωβου Αντζουλάτου στη Μητρόπολη Πάφου και του Μελέτιου Μεταξάκη θεώρησε σημαντική την ίδρυση μιας ιερατικής σχολής. Έτσι σε συνεδρία της τον Μάρτιο του 1910 αποφάσισε την ίδρυση ιερατικής σχολής, επειδή επιβαλλόταν η ίδρυση τέτοιας σχολής. Υπολόγιζε ότι θα χρειάζονταν γύρω στις χίλιες λίρες για την ίδρυσή της. Οι 600 λίρες μαζεύτηκαν από τις μητροπόλεις, από τα μοναστήρια και τις εκκλησίες και οι υπόλοιπες 400 λίρες από συνδρομές. Ενώ αρχικά η σχολή θα ιδρύετο στη Λευκωσία, ο Μητροπολίτης Μελέτιος Μεταξάκης αυθαίρετα ίδρυσε στη Λάρνακα το γνωστό Ιεροδιδασκαλείον το οποίο άρχισε να λειτουργεί από το σχολικό έτος 1910, αφού στεγάστηκε τα πρώτα χρόνια στα δωμάτια της Μονής Αγίου Γεωργίου του Κοντού. Ενώ ο μητροπολίτης Μελέτιος βρισκόταν στο Άγιο Όρος και συγκεκριμένα στη Μονή Βατοπεδίου, οι επίτροποι και οι προϊστάμενοι της Μονής αποφάσισαν να προσφέρουν χίλιες τουρκικές λίρες για την ίδρυση του Ιεροδιδασκαλείου Λάρνακας. Ο Μητροπολίτης τους ευχαρίστησε διαβεβαιώνοντάς τους ότι το ποσό θα διατεθεί για την αγορά κατάλληλου κτηρίου, το οποίο θα ονομαστεί «Βατοπεδινόν Ιεροδιδασκαλείον». Έτσι αγοράστηκε στη Λάρνακα και συγκεκριμένα στην ενορία του Σωτήρος η μεγάλη οικία του διοικητή Κόπαμ στην οποία και στεγάστηκε το Ιεροδιδασκαλείον από το 1915-1932.

Οι πιέσεις που δεχόταν ο Μελέτιος για να μη λειτουργήσει το Ιεροδιδασκαλείο πρέπει να ήταν πολύ έντονες και πιεστικές και έρχονταν σε πλήρη αντίθεση με τους δικούς του σχεδιασμούς. Έτσι, κατά την ημέρα των εγκαινίων της σχολής παρευρέθηκαν ο δήμαρχος της πόλης, οι πρόξενοι και άλλοι επίσημοι, αφού πρώτα χειροτόνησε σε διάκονο τον Διευθυντή του Ιεροδιδασκαλείου Γεώργιο Δηλιγιάννη, ο Μελέτιος σχολιάζοντας την μονομερή απόφασή του για τη λειτουργία του Ιεροδιδασκαλείου στη Λάρνακα είπε: «*…δεν ανέχομαι ουδένα περιορισμό εν ταις νομίμοις προσπαθείαις μου προς ανύψωσιν του εις την δικαιοδοσίαν μου πρωτίστως υπαγομένου ενοριακού κλήρου. Εντεύθεν δε ότε και, εκ των πραγμάτων πεισθείς περί του δυνατού της ενάρξεως του δια τον κλήρον της Κύπρου εκπαιδευτηρίου από του έτους τούτου δεν ηδυνήθην δια της παρατάξεως των ων είχον εις την διάθεσιν μου λογικών επιχειρημάτων να μεταδώσω την εμήν πεποίθησιν και εις εκείνους πάντας, προς ους ειχόν τοιούτον καθήκον, εχώρησα μονομερώς υπό ατομικήν μου ευθύνην ως Μητροπολίτης Κιτίου εντός τω ορίων της δικαιοδοσίας μου ενεργών επί το έργον, έχων συνεργόν την αντίληψιν του Πατρός των Φώτων και την υλικήν συνδρομήν του ευσεβούς ποιμνίου μου*»[53]

Όμως το Ιεροδιδασκαλείον παρεξέκλινε εντελώς από τον τίτλο και τον σκοπό του και αντί να δημιουργεί μορφωμένους νέους που προορίζονταν για το Ιερατείο και τον

[53] *Η εφημερίδα του Λαού,* Λάρνακα, Οκτώβριος 1910

Κλήρο που είχε μεγάλη ανάγκη ο τόπος και αυτή ήταν και η αρχική απόφαση της Συνόδου, δημιουργούσε δασκάλους οι οποίοι αναγνωρίζονταν και διορίζονταν από την Κυβέρνηση ως ισότιμοι με τους απόφοιτους του Παγκυπρίου διδασκαλείου. Το Ιεροδιδασκαλείον σταμάτησε να λειτουργεί το 1932 λόγω της πληθώρας των δασκάλων αλλά και της αποκοπής της κυβερνητικής χορηγίας. Πρώτος διευθυντής της σχολής ήταν ο Ιεροδιάκονος Αρσένιος Δηληγιάννης, απόφοιτος της θεολογικής σχολής των Ιεροσολύμων, ο οποίος ήρθε στην Κύπρο ως συνοδός του Μητροπολίτη Κιτίου Μελέτιου Μεταξάκη και κατόπιν ο Αρχιμανδρίτης Ιουβενάλιος και ο Γεώργιος Ματσάκης. Γενικά, η προσφορά του Ιεροδιδασκαλείου στη μόρφωση των Ελληνοκυπρίων είναι μεγάλη. Μπορεί να μην έγιναν ιερείς πολλοί σπουδαστές, αφού αυτός ήταν και ο απώτερος στόχος της ίδρυσής του, όμως η μόρφωση πολλών ανθρώπων σε μια τόσο δύσκολη περίοδο για τον Ελληνισμό της Κύπρου θα πρέπει να αναγνωριστεί από όλους.

Χαρακτηριστικός ήταν και ο λόγος του μητροπολίτη, όταν ο ίδιος εξέφρασε τη χαρά του και τις ευχαριστίες του για την πρόοδο που διεφάνη από τις εξετάσεις, αναφέροντας παράλληλα τους δισταγμούς, τις αμφιβολίες και τις απαισιόδοξες απειλητικές διαθέσεις εναντίον του ιδρύματος. Τόνισε τη σημασία του ιδρύματος, πιστεύοντας ότι οι φοιτητές του ιδρύματος θα πρέπει να αποτελούν φορείς του αληθινού πολιτισμού στους αγροτικούς πληθυσμούς και ο τροφοδότης του αισθήματος της αγάπης προς την πατρίδα και το έθνος. Ανέφερε στην ομιλία του ένα συγκεκριμένο περιστατικό που έδειχνε την απαιδευσία του κλήρου: « ότι προ ολίγου συνέπεσε να αναγνώσω εν έγγραφον συμφωνητικόν εμφανισθέν μοι ως αποδεικτικόν κατηγορίας κατά ιερέως επί πλημμελήματι, εν τω οποίω έφερε το εν είδει υπογραφής». « δια τον αγράμματον παπά… υπογράφω εγώ ο … » και ότι σε άλλο χωριό προσκαλέσας ιερέα να θέσει την υπογραφή αυτού κάτωθεν πιστοποιητικού ανυπαρξίας κωλύματος απάντησε ότι δεν γνωρίζει να γράψει, διότι ο διδάσκαλός του τον εδίδαξε μόνο ανάγνωση. Ο πατριάρχης Αλεξάνδρειας Φώτιος εξεπλάγη και ζήτησε όπως το έγγραφο φυλαχτεί ως αποδεικτικό στοιχείο της θλιβερής κατάστασης της εκκλησίας. Αυτός ήταν και ο λόγος που προέβη μονομερώς στην ίδρυση του Ιεροδιδασκαλείου. Θα ήταν βέβαια καλύτερα αν υπήρχε καθολική αποδοχή και συνεργασία για την ίδρυση του Ιεροδιδασκαλείου.[54]

Ο Μελέτιος Μεταξάκης έκανε πολλές προσπάθειες, για να μαζέψει χρήματα, ώστε να μπορέσει να συντηρήσει το Ιεροδιδασκαλείο. Βρήκε πολλούς επώνυμους και ευκατάστατους Κύπριους που ενίσχυσαν το Ιεροδιδασκαλείο. Σε σχετικό κατάλογο των συνδρομητών σημαντική θέση έχουν οι Ιεροί Ναοί, μονές και απλοί ιερείς που υπάγονταν στην Ιερά Μητρόπολη Κιτίου. Απουσιάζουν σχεδόν όλες οι κοινότητες της Λευκωσίας όπως και η Αρχιεπισκοπή.[55] Τον επόμενο χρόνο γίνονται συνδρομητές και η Ιερά Μητρόπολη Πάφου με το ποσό των 32 λιρών, της Κερύνειας με 10 λίρες και η Μονή Κύκκου με 12 λίρες. Άξιο προσοχής είναι και το γεγονός του

[54] *Ένωσις*, Λάρνακα, 22/5-7- 1912

[55] *Εκκλησιαστικός Κήρυξ,* τχ.ΙΒ', Λάρνακα 1911, σελ 395-400

τριπλασιασμού της μισθοδοσίας από τη σχολική χρονιά 1910-1911 μέχρι το 1914-1915, πράγμα που ίσως αποτελούσε κίνητρο για τους σπουδαστές, ώστε να ακολουθήσουν το διδασκαλικό επάγγελμα και όχι το Ιερατικό.[56]

Γενικά το Ιεροδιδασκαλείο άλλαξε σκοπό και αντί να βγάζει ιερείς έβγαζε δασκάλους εξαιτίας των χαμηλών απολαβών των ιερωμένων, ενώ αντίθετα οι μισθοί των δασκάλων είχαν αυξηθεί γι' αυτό και οι σπουδαστές ακολουθούσαν το διδασκαλικό επάγγελμα.

Το Παγκύπριο Ιεροδιδασκαλείο της Λάρνακας, το οποίο ίδρυσε ο Κιτίου Μελέτιος Μεταξάκης.

Ο Μητροπολίτης Κιτίου Μελέτιος Μεταξάκης (1910-1918)

Η Διανέλλειος Τεχνική Σχολή όπως είναι σήμερα εγκαταλελειμμένη, αφού κρίθηκε ακατάλληλη για να δέχεται μαθητές

Σχολή Κωφαλάλων

Το 1912 κάποιος Τούρκος, Φουάτ Μπέης καταγόμενος από τα Ιωάννινα ίδρυσε στη Λάρνακα σχολή Κωφαλάλων. Οι πληροφορίες που υπάρχουν είναι ελάχιστες και για τον ίδιον αλλά και για τη σχολή. Άγνωστο παραμένει και το γεγονός για το πώς και

[56] *Εκκλησιαστικός Κήρυξ*, τχ. ΝΣΤ', Λάρνακα 1913, σελ.362-366